

Anmälan mot Polismyndigheten i Stockholms län med anledning av bristfällig identitetskontroll

---

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA klagomål mot Polismyndigheten i Stockholms län enligt i huvudsak följande.

I december 2001 fick han en kallelse att inställa sig vid närpolisstationen Södra Station. Enligt vad som uppgavs i kallelsen skulle han tidigare ha blivit gripen på bar gärning av uniformerad väktare vid ett försök till stöld av en tröja på Gul & Blå, Ringens Köpcentrum, varefter polis hade tillkallats och stöldverktyg och en kniv hade påträffats vid visitation. Eftersom han inte hade begått detta brott begav han sig till polisstationen för att få ärendet ur världen. Han blev där utfrågad om sina förehavanden den aktuella dagen. Det framkom sedan att gärningsmannen inte hade visat upp någon legitimation efter gripandet utan att denne missbrukat AA:s personuppgifter. Polisen hade inte kontrollerat identiteten på annat sätt än genom ett muntligt förhör där vissa följdfrågor hade ställts. Han fick senare besked om att ärendet lagts ner.

Den 20 januari 2003 fick han en ny kallelse från polisen med anledning av en stöld på systembolaget vid köpcentret Fältöversten. Han hade inte begått detta brott heller. Det visade sig att en uniformerad väktare gripit en misstänkt gärningsman på bar gärning. Polis hade kallats till platsen och därefter kört gärningsmannen till polisstationen. Återigen hade hans personuppgifter missbrukats av någon som inte uppvisade någon legitimation. Inte heller några andra åtgärder hade vidtagits för att säkerställa gärningsmannens identitet.

AA begärde ekonomisk kompensation för kränkning och psykiskt lidande m.m.

Utredning

Polismyndighetens handlingar i ärendena K276948-01 och K13260-03 granskades.

Ärendet remitterades till polismyndigheten för upplysningar och yttrande över vad som framförts i AA:s anmälan till JO om bristfällig identifiering vid de två polis-ingripandena. Myndigheten skulle därvid särskilt ange hur identifieringen hade utförts.

Polismyndigheten kom in med ett remissvar av följande lydelse.

Bakgrund

0201-K276948-01

Av polisanmälan framgår att polis den 5 november 2001 kallades till Ringens köpcentrum, Stockholm, med anledning av att personal från ett bevakningsföretag gripit en person misstänkt för stöld. Den misstänkte identifierades med hjälp av passfråga och diverse kontrollfrågor som AA. Mannen lämnade platsen efter att förhör hade genomförts. Då AA senare blev kallad till ett kompletterande förhör i ärendet uppgav han för utredningsmannen att han inte var den person som gripits för det aktuella brottet. Vid en genomförd fotokonfrontation med de inblandade polismännen konstaterades att AA inte var identisk med den för det aktuella brottet gripne mannen. Förundersökningen mot AA lades ned den 16 januari 2002 med motiveringen misstänkt oskyldig.

0201-K13260-03

Torsdagen den 16 januari 2003 kallades polis till Systembolaget vid köpcentret Fältöversten, Stockholm, med anledning av att en väktare gripit en person misstänkt för stöld. Personen sade sig vara AA. Polismännen övertog gripandet och då identiteten inte ansågs kunna fastställas på plats infördes personen till City polis-mästardistriktets arrestavdelning, Norrmalm. Av arrestantbladet (nr 160/03) framgår att identiteten senare styrktes genom passfoto. Detta skedde genom att utredningsmannen jämförde mannens utseende mot en faxkopia av AA:s passunderlag. Den 30 januari 2003 lades förundersökningen mot AA ned med motiveringen misstänkt oskyldig. Beslutet var föranlett av att utredningsmannen träffat AA och konstaterat att det inte var samme person som han tidigare identifierat som misstänkt för det aktuella brottet.

Rättslig reglering

Av 24 kap. 2 § första stycket första punkten rättegångsbalken (RB) framgår att den som på sannolika skäl är misstänkt för ett brott får häktas oberoende av brottets beskaffenhet om han är okänd och vägrar att uppge namn och hemvist eller om hans uppgift om detta kan antas vara osann.

I 24 kap. 6 § RB anges att om det finns skäl att häkta någon, får han anhållas i avvaktan på rättens prövning av häktningsfrågan.

Av 24 kap. 7 § första stycket RB framgår att en polis i brådskande fall får gripa en person även utan anhållningsbeslut, om det finns skäl att anhålla honom.

För all användning av tvångsmedel gäller proportionalitetsprincipen. Den innebär att ett straffprocessuellt tvångsmedel endast får användas om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse (24 kap. 1 § tredje stycket RB).

I 19 § första stycket andra punkten polislagen (1984:387) föreskrivs att en polisman, som med laga stöd griper eller annars omhändertar eller avlägsnar någon, i anslutning till ingripandet, får kroppsvisitera denne i den utsträckning som är nödvändig bl.a. för att hans identitet skall kunna fastställas.

Bedömning

Såsom JO har framhållit får det självfallet inte förekomma att någon felaktigt blir föremål för åtal eller tillställs ett strafföreläggande av det skälet att den person som har blivit ertappad med ett brottsligt handlande inte blivit identifierad på ett godtagbart sätt (JO 2000/01 s. 163). Polismyndigheten konstaterar att inte i något av de nu aktuella fallen har utredningen om brottet gått så långt som till åtal eller till att ett strafföreläggande har hunnit tillsändas AA. Inte desto mindre är det givetvis mycket olyckligt att AA vid två tillfällen blivit oskyldigt inblandad i en brottsutredning på grund av att någon använt sig av hans personuppgifter. I sammanhanget bör det även framhållas att brottet falsk tillvitelse (15 kap. 7 § brottsbalken) kan föreligga då en

gärningsman ertappas med brottslig gärning och i samband därmed uppger fel namn (se NJA 1962 s. 349).

En polisman har av lagstiftaren givits vissa maktmedel till sitt förfogande för att försöka identifiera en misstänkt person. En förutsättning för att använda dessa maktmedel är att proportionalitetsprincipen beaktas. Tillämpningen av 24 kap. 2 § RB bör exempelvis ske återhållsamt och med allt större restriktivitet ju lindrigare brott det är fråga om (se prop. 1986/87:112 s. 32). Polismannen bör därför så långt det är möjligt på plats först försöka identifiera personen med tillgängliga metoder innan ett gripande är aktuellt med stöd av bestämmelserna i 24 kap. 2 § och 7 § RB. En sådan metod för att fastställa en persons identitet är att ställa kontrollfrågor mot olika register. I regel torde det krävas en mycket god kännedom om en person för att klara av att utge sig för att vara denne. Förutom kunskap om personens fullständiga namn, personnummer och adress, krävs det även vetskap om personen i fråga de facto förekommer i olika register, exempelvis i signalementsregistret, passregistret och körkortsregistret. JO har tidigare anfört att det inte kan godtas att en viss persons identitet anses fastställd enbart på grund av att han har lämnat korrekta svar på kontrollfrågor avseende uppgifter som finns i offentliga register eller som annars är lättåtkomliga (dnr 2540-1993). Frågan om när en identitet skall anses fastställd är enligt myndighetens mening ytterst baserad på en trovärdighetsbedömning. En sådan bedömning görs normalt inte bara utifrån att personen svarar korrekt på ställda kontrollfrågor från olika register, offentliga eller inte. Även hur han uppträder i situationen vägs in i bedömningen.

Vad avser den första händelsen (0201-K276948-01) så skedde identifieringen med hjälp av passfråga och kontrollfrågor utifrån andra register. Det har inte närmare kunnat utrönas vilka uppgifter ur olika register som använts vid försöket att fastställa den gripnes identitet, bl.a. mot bakgrund av den tid som förflutit sedan händelsen. Utifrån passregistret kan dock sådana uppgifter som bl.a. förekomst av pass, tidpunkten när passet utfärdades, fullständigt namn, personnummer, födelsehemort, längd samt utfärdande polismyndighet användas i kontrollsyfte. Uppenbarligen har mannen i det nu aktuella fallet lämnat sådana svar på de ställda kontrollfrågorna och i övrigt givit ett sådant intryck att han befunnits trovärdig. Det inträffar tyvärr i enstaka undantagsfall att en person trots allt blir felaktigt identifierad. Polismyndigheten beklagar självfallet detta.

Beträffande den andra händelsen (0201-K13260-03) så skedde identifieringen efter det att gärningsmannen gripits och införts till polisstationen. På grundval av de personuppgifter som mannen lämnade beställdes en kopia av AA:s passunderlag, vilket faxades till utredningsmannen. Passfotot jämfördes sedan med mannens utseende. AA:s pass utfärdades 1995 och jämförelsen skedde således i detta fall mot ett åtta år gammalt foto. Porträttligheten synes dock ha varit så påfallande att utredningsmannen övertygats om att identiteten kunde anses klarlagd. Enligt myndighetens mening synes polismannen varit väl medveten om vikten av en korrekt identifiering och agerat i enlighet med detta. De åtgärder som vidtagits måste även anses acceptabla ur rättssäkerhetssynpunkt. JO har också tidigare ansett att metoden att infordra kopior av foto och passunderlag från passregistret är en godtagbar metod för att kunna fastställa en persons identitet (dnr 2540-1993).

AA yttrade sig över remissvaret.

Bedömning

Som polismyndigheten anfört har jag tidigare behandlat frågan om identifiering av den misstänkte (se t.ex. JO 2000/01 s. 162 f. och JO:s beslut den 29 augusti 1994 i dnr 2540-1993). Jag har därvid bl.a. framhållit att det inte kan godtas att en viss persons identitet anses fastställd enbart på grund av att han har lämnat korrekta svar på kontrollfrågor avseende uppgifter som finns i offentliga register eller som annars är lättåtkomliga. Det är nämligen inte särskilt svårt för den som så önskar att få fram uppgifter om t.ex. namn, personnummer, adress och telefonnummer

avseende någon som man vill utge sig för att vara. Det kan vara fråga exempelvis om en anhörig eller någon annan person som man känner. Som godtagbara metoder för att identifiera någon som inte kan visa upp en legitimationshandling har jag nämnt kontakt med någon tillförlitlig person som känner den misstänkte och utnyttjande av kopior av foto och passunderlag från passregistret.

I det första av de nu aktuella fallen har identifieringen skett med hjälp endast av kontrollfrågor vid ett förhör. Som nyss sagts kan det inte godtas att man fastställer någons identitet på detta sätt. Polismyndigheten, som har beklagat det inträffade, kan således inte undgå kritik i denna del.

I det andra fallet hade polisen infordrat en kopia av AA:s passunderlag som hjälpmedel vid identifieringen. Detta är enligt min mening en godtagbar identifieringsmetod. Som polismyndigheten anfört synes den felaktiga identifieringen bero på att personerna liknade varandra och att fotografiet var åtta år gammalt. Misstaget är självfallet beklagligt. Jag finner emellertid inte anledning att kritisera polisens hantering av identifieringsfrågan vid detta tillfälle. Rent allmänt kan emellertid sägas att man måste vara mycket noggrann när man jämför en misstänkt person med en kopia av ett fotografi.

JO är inte behörig att pröva skadeståndsanspråk.

Ärendet avslutas.